

Angol nyelvű kézikönyv helyismereti gyűjtemények szakemberei számára

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezete könyvtára az angol helyismereti csoporttal (CILIP LSG) kialakított immár tízéves kapcsolat eredményeként, újabb angol nyelvű szakkönyvvel gyarapodott, a Michael Dewe szerkesztésében 2002-ben megjelent *Local Studies Management* című könyvvel.

A könyv célja az volt, hogy áttekintést és gyakorlati útmutatót adjon a helyismereti tevékenység alapkérdéseiről, új területeiről a 21. század könyvtárosainak, levéltári, múzeumi vagy magán gyűjtemények kezelőinek.

A könyv fejezetei: helyismereti gyűjtemények és könyvtárak, közgyűjtemények, menedzsment, a helyismereti dokumentumok típusai, gyűjtemény menedzsment, információhoz való hozzáférés és visszakeresés, marketing, tájékoztatás, nemzetközi kitekintés és a jövő tendenciái az Egyesült Királyságban.

Az egyes fejezeteket a helyismereti tevékenység elismert szakemberei írták. A tanulmányok egységes felépítésűek, az adott témát a gyűjtemény oldaláról közelítik, és a közgyűjtemények közötti együttműködésre helyezik a hangsúlyt.

Az összeállítás nem „hogyan csináljam” típusú módszertani kézikönyv, bár az elméleti összefoglalás mellett gazdag utalás történik a gyakorlati megvalósításra Nagy-Britanniában és ahol indokolt, nemzetközi kitekintésben is. Minden fejezet gazdag bibliográfiával zárul. A könyv végén betűrendes index segíti a témára, intézményre illetve földrajzi helyre történő keresést.

Talán megbocsátható, hogy e könyvismertető írója rögtön a magyarországi hivatkozásokat kereste, nem eredménytelenül. Négy fejezetben hivatkoznak a szerzők a magyar helyismereti könyvtárosok gyakorlatára, két magyar kolléga cikkét idézik.

A könyv szerkesztője, Michael Dewe három fejezetet jegyez. A könyvet nyitó tanulmányában a helyismereti gyűjtemények és a könyvtárak kapcsolatát tekinti át történeti és elméleti megközelítésben. Alapos áttekintés olvasható a helyismeret és helytörténet fogalmáról, a helytörténetírás fejlődéséről, a hely- és család-történetírás népszerűvé válásáról. Külön foglalkozik a helyismereti könyvtárosok szakmai szervezetével. Ugye nem meglepő, hogy a nemzetközi kapcsolatok között a Magyarországgal kialakított együttműködést értékeli a legvirágzóbbnak Michael Dewe.

Magyar könyvtárosok számára is érdekes lehet a könyv utolsó fejezete, mely a jövő lehetőségeit, tendenciáit veszi sorba nemzetközi kitekintéssel. Kulcsszavai: együttműködés, integráció.

Michael Dewe arra az ellentmondásra hívja fel a figyelmet, hogy bár a helyismereti gyűjtemények szerepe egyre nő, mindez nem tükröződik a szakmai pub-

likációkban. Kevés a speciálisan e témával foglalkozó szakirodalom, nehéz a nemzetközi kitekintés, összehasonlítás. Ausztráliát és Magyarországot a pozitív kivételek közé sorolja.

A jövő egyik tendenciája a gyűjtemények integrációja, szorosabb együttműködése. Példaként Németországot, Dániát, Kanadát, Franciaországot említi a szerző. A könyvtárak, levéltárak, múzeumok helyismereti gyűjteményeinek integrációja azonban felvet egy problémát. Félő, hogy a hangsúly ezzel a helytörténeti dokumentumokra helyeződik, és nem fordítanak figyelmet a kortárs helyismereti információk, a környezetvédelmi és kormányzati kiadványok gyűjtésére. A közös gyűjtemények elnevezése – „örökség”, „történeti levéltár” – is ezt a félelmet erősítik.

Az integrált intézmények kezelőinek új típusú szakmai ismeretekkel kell rendelkezniük, interdiszciplináris képzésre kell törekedni. Német, szlovák és amerikai tapasztalatokra hivatkozva a szerző úgy véli, hogy össze kell hangolni a múzeumi, levéltári és a helyismereti munkával foglalkozó könyvtárosok szakmai felkészítését, annak érdekében, hogy alkalmasak legyenek az integrált környezetben való munkavégzésre.

Az együttműködés fontos a retrospektív konverzióhoz és a közös katalogizáláshoz is, melyet a digitalizálás, az információs technika megkönnyít. Nemzeti stratégia kell egy virtuális helyismereti gyűjtemény létrehozására.

A könyv szerzői között ismerősöket is találunk. Elizabeth Melrose a menedzsmentről, Diana Dixon pedig a gyűjtemény menedzselésével kapcsolatos elméleti és gyakorlati tudnivalókról ír, a helyismereti könyvtárosi munkában használható ismeretekre koncentrálna.

A könyvet a helyismereti könyvtárosokon kívül ajánlom mindazoknak, akik szakmai nyelvtudásukat kívánják bővíteni, illetve hasonló kézikönyv megírásának gondolatával foglalkoznak. Hozzáférhető a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Helyismereti Könyvtárosok Szervezete könyvtárában. (Katona Lajos Városi Könyvtár Vác, Budapesti főút 37.)

(Local Studies Collection Management / ed. by Michael Dewe. – Aldershot : Ashgate, cop. 2002. – XII, 196 p. : ill. ; 24 cm)

Gáncsné Nagy Erzsébet

Születésnap köszöntés – egy kissé megkésett könyvismertetéssel

Negyven éve született meg a német Bibliothekarische Auslandsstelle

A sokunk által jól ismert *Bibliothekarische Auslandsstelle* (BA), a Könyvtári Külvapcsolatok Részlege negyven éve, 1963 nyarán jött létre a német könyvtáros-egyesületek kezdeményezésére. A szintén jól ismert *Deutsches Bibliotheksinstitut* (DBI), a Német Könyvtári Intézet keretében (is) működő intézmény két munkatársa, a kezdeteknél bábáskodó *Gertrud Seydelmann* és a később belépő munkatárs, Elisabeth Simon jóvoltából olvashatunk a részleg tevékenységének 37 évéről abban a vékonyka kiadványban, amely nemrég került kezünkbe a szerzők ajándékaként. (Időközben az anyaintézmény, a DBI már három éve a megszüntetés sorsára jutott, és a BA tevékenysége is visszakerült a német könyvtárosegyesületek szövetségéhez, a BDB-hez.)

A hosszú cím mögött – *Austausch, Teilhabe, Erfahrung : bibliothekarische Auslandsarbeit in den Jahren 1963–2000* (azaz *Csere, részvétel, tapasztalatok : a külföldi könyvtárakkal és könyvtárosokkal végzett tevékenység 1963 és 2000 között*) – több és kevesebb is rejlik, mint amit várni lehet. Nem kapunk „hivatalos” értékelést, „hézagmentes” beszámolót: sokkal inkább a két szakember nézeteinek és több éves tapasztalatainak olykor szubjektív, nem ritkán érzelmekkel is színezett összegzését.

Gertrud Seydelmann visszaemlékezései a kezdetektől, 1963-tól indulnak (*Aus den Anfängen der Bibliothekarischen Auslandsstelle. Erinnerungen nach 35 Jahren*, 104–118. p.). A német népkönyvtárak egyesületének (VDV) vezetőségi tagjaként – „civilben” hamburgi munkahelyén könyvtárépítéssel és -tervezéssel is foglalkozó könyvtárosnak – az ő feladata volt a nemzetközi kapcsolatok ápolása, a külföldi cseremunkát vállaló, illetve tanulmányútra menő könyvtárosok segítése, utazásuk előkészítése, majd később a Hamburgba érkező külföldi vendégek fogadása (ismertebb szóval *Betreuung*-ja). Nyugdíjazásáig, 1973-ig több – többek között az 1972. évi budapesti – IFLA-konferencián is részt vett, a kapcsolatokat ott is ápolta, illetve szervezte, és számos könyvtárépítészeti rendezvényen is közreműködött szakértőként. (A magyarokról is szeretettel ír egy külön alfejezetben *Und die Ungarn* címmel a 110–111. oldalon.)

A kötet fő részében szisztematikusan – és helyenként történeti alapvetéssel indítva – Elisabeth Simon közel száz oldalon részletesen fejti ki nézeteit és széles körű tapasztalatait a nemzetközi könyvtári szakmai kapcsolatoknak (a konferenciáknak, tapasztalatcseréknek, a tanulmányutaknak, a munkaerők cseréjének stb.) a fontosságáról, és ismerteti azokat az erőfeszítéseket, programokat, módszereket, területeket, amelyeket a BA ezek érdekében az adott időszakban megtett, lebonyolított és

felhasznált, és amelyek szervezésében maga Simon is nem kevés részt vállalt – mivel a BA egy kis létszámú és szerény anyagi lehetőségekkel rendelkező részleg volt.

Simon asszony mondanivalóját az alábbi fejezetekre és alfejezetekre osztotta fel (az egyszerűség és az érthetőség kedvéért fordításban közlöm a tartalomjegyzéket):

1. Bevezetesképpen

A könyvek birtoklása

Az információkhoz való hozzáférés

A külföldi könyvtárszakmai kapcsolatépítés mint politikai feladat

2. Útibeszámolóok vagy szerveztelemzések? Az összehasonlító könyvtártudomány Németországban

Nem művelik Németországban az összehasonlító könyvtártudományt

Comparative librarianship

3. A könyvtári együttműködés

Az együttműködéshez azonos célok kellene

A nemzetközi kölcsönzés mint könyvtári együttműködés

A jövő problémáiról folytatott vita közös vonásai

Nemzetközi szakmai szervezetek

4. A könyvtárak mint a nemzetközi kulturális tevékenység résztvevői

A közkönyvtárak mint kulturális intézmények

Könyvtárosok részvétele a kulturális csereprogramokban

Könyvtárosok szakmai csereprogramja

A négyhetes könyvtároscsere-program

A kelet-közép-európai országok részvétele a négyhetes könyvtároscsere-programban

Tanulmányutak

Nemzetközi szakmai információk

Csoportos utak

5. A könyvtárosi szakmai információk átadása

Az információkhoz való hozzáférés

Információcsere és a nemzeti vagy nemzetközi környezet

A könyvtár hozzájárulása a társadalmi kohézióhoz

Költségek és térítések – „free or fee”

Könyvtárak és média-kompetencia

A tudás és a hozzáértés megszerzése továbbképzés révén

Összehasonlítási szempontok a szakmai képzéshez

Az élethosszig való tanulás elősegítése

Továbbképzési formák

A Könyvtári Külszolgálatok Részlegének szerepe a továbbképzésben

A rendezvények tematikus felépítése

Nemzetközi rendezvények – együttműködés különböző bel- és külföldi intézménnyel

Sur-place („helybe vitt”) szemináriumok

Könyvtári menedzsment

Információmenedzsment és média-kompetencia

A nemzetköziség megváltoztatja a menedzsmentstruktúrákat

Intézmények és személyek bekapcsolása a nemzetközi hálózatba

Könyvtári EU-régió
Digitalizálás / digitális könyvtárak
Tanácsadás

6. A nemzetközi könyvtáros-tevékenység mint marketing-eszköz
Mit jelent a marketing a könyvtárosok számára – néhány nemzetközi példa
A kelet-közép-európai könyvtárosokkal folytatott vita a marketingről
Összefoglalás
7. A nemzetközi könyvtáros-tevékenység finanszírozása, a közpénzekből való finanszírozás keretfeltételei
Privát források bevonása – alapítványok, kooperációs partnerek
8. Kitekintés
Politikai keretfeltételek fogják-e meghatározni a jövőt?
A nemzetközi felhasználó

A kötethez több függelék is járul: elsőként a már említett *Emlékezések*, amelyet Seydelmann asszony csupán emlékezetére hagyatkozva írt meg, ezután következnek a *BA* tevékenységéről szóló folyóiratcikkek (119–121. p.) és a konferenciakiadványok (*proceedings*) adatai (122–123. p.), majd egy ajánló bibliográfia a nemzetközi, „komparatív” könyvtárügy kérdéseiről (124–133. p.) – köztük négy magyar (benne egy magyar nyelvű) tétel is –, azután a németországi nemzetközi szemináriumok és a külföldön tartott ún. „sur-place” (azaz helybe vitt) rendezvények felsorolása, végül pedig a *BA* együttműködő partnereinek részletes címlistája (139–163. p.), amelyben az amerikai, ázsiai és európai intézmények között magyarországi intézményeket, szervezeteket is találunk (BME, MEDINFO, MKE, az MTA Könyvtára, az MTA Közgazdasági Intézet könyvtára, az OSI RLP, az OSZK, a PTE és a SZTE Könyvtárai). A művet kétoldalas rövidítésjegyzék zárja.

A recenzens nem rejtheti véka alá, hogy szerencsés embernek tartja magát, mert két alkalommal is meghívást kapott a *BA*-tól: 1994-ben a stuttgarti Birkachban a könyvtárépítésről és -berendezésről szervezett nemzetközi szemináriumon számolhatott be az MTA Könyvtára nemrég átadott régi/új könyvtárépületéről, 1996-ban pedig az alsó-ausztriai Zeilernben egy nemzetközi együttműködésről rendezett tanácskozáson vehetett részt. (Az utóbbiról írt beszámolója a 3K 1996. októberi számában olvasható.) Ezekon a szakmai rendezvényeken az eszmecsere, az előadások és a többi program is olyan ismereteket nyújtottak, amelyeket a szakirodalom olvasása révén is nehezen vagy alig lehet megszerezni – arról nem is szólva, hogy ma sem egyszerű szakmai tapasztalatcsere-utakat szervezni, az anyagi forrásokat előteremteni.

Mindazoknak ajánlom tehát ezt a dolgozatot, akik a könyvtárügy szélesebb, nemzetközi horizontjával is meg kívánják ismerkedni vagy csak kíváncsiak – mert könyvtárosok! –, hiszen a hagyományok és szimpátiák miatt a nagyon fontos (és divatos) angolszász és skandináv orientáció mellett a német szakmai fejlemények és törekvések ismerete ma is fontos, és a jövőben is nagy szerepe lesz.

[Simon, Elisabeth–Seydelmann, Gertrud: Austausch, Teilhabe, Erfahrung : bibliothekarische Auslandsarbeit in den Jahren 1963 – 2000. – Berlin : Ehemaliges Deutsches Bibliotheksinstitut, 2001. – [2], 166 p. – 29 cm]

Murányi Lajos

**AUSTAUSCH
TEILHABE
ERFAHRUNG**

**BIBLIOTHEKARISCHE AUSLANDSARBEIT
IN DEN JAHREN 1963 - 2000**

Elisabeth Simon und Gertrud Seydelmann

